

Жарко Милениќ

ГИ ИЗЕДЕ ДОЖДОТ

Превод од хрватски јазик
Анета Пауноска

МАКЕДОНИЈА
литера

Скопје, 2019
МАКЕДОНИЈА

*На морайїа камбана
наїлукнайї ірсїен на їїшинайїа.
Некоґо ґо одведуваайї на крсїоїї
Таму да сїїои додека дождовїїїе
не ґо изедайї.*

Бранко Марчета: НА КРАЈОТ

*Надвор можеби лее дожд
Надвор можеби лее крв
.....
во сїїаноїї сум експериментїална жабa
.....
надвор веројайїно врне дожд
надвор веројайїно силниоїї дожд ґо изел
ґрадоїї*

Славко Јендричко: ИСТОРИСКА ЖАБА

КНИГА ЗА БУКАЧ

НАЈМАЛИОТ ЧОВЕК ВО СВЕТОТ. Брадата му е негувана. Само брадата. Мустаќи нема. Зелена вратоврска. Како и костумот со детски крој. На реверот – лутиче. Во раката актовка. Исто така по негова мерка. Џебно издание само во Букач, на славниот Миховил Бошковиќ. Единствениот писател. Единствениот член на Друштвото на писателите.

– Вие сте...

– Повелете. Седнете... – Сертиќ, кој до пред малку се свереше во својата машина за пишување во која немаше ставено хартија, стана. Покажа на столот наспроти него. Човечето се заблагодари. Остана да стои.

– Вие сте господин Иван Сертиќ, претседател на Книжевниот клуб „Федерико Гарсија Лорка“, главен и одговорен уредник на книжевното списание „Кажи“ и главен и одговорен уредник на букачкиот весник „Обнова“?

– Да, јас сум Иван Сертиќ, в. д. главен и одговорен уредник на „Обнова“ – Сертиќ ја пружи раката. Човечето не ја прифати.

– В. д.? Што значи тоа „в. д.“? – човечето подзамижа со ококорените очи.

– Врши должност. Како регент – Сертиќ малку го повиши гласот. Знаеше дека ќе го заболи главата, ако човечето продолжи и натаму да прашува. А тука се и хемороидите... – Додека не се избере вистинскиот владетел.

– Главниот и одговорен уредник ја врши должноста на главен и одговорен уредник. Тоа се подразбира. За тоа е и платен. Зошто тогаш да се нагласува дека врши должност?

– Сертиќ без нешто да изусти му го подаде на човечето најновиот број на „Обнова“. Во импресумот пишува: „Обнова“ – весник на граѓаните на општината Букач. Директор: Дамир Дејановиќ. В. д. главен и одговорен уредник: Иван Сертиќ.

– Зошто пред името на директорот не стои „в. д.“? – се чуди човечето. – И тој ја врши должноста на директор, зарем не?

– Затоа што јас ја вршам должноста на главен и одговорен уредник на „Обнова“ додека управниот одбор службено не ја потврди мојата функција или не избере друг.

Сертиќ се надева дека човечето нема налик на некој обвинител да го испитува за управниот одбор, кој ниту тринаесет месеци по смртта на претходникот на Сертиќ, во својот дневен ред на состаноците не ја става точката за избор на уредник на весникот. Или за образованието на Сертиќ. Би морал да признае дека има завршено само гимназија. Со одличен успех, но само гимназија. Или, пак, за редовните студии по книжевност започнати благовремено во Загреб, но поради разни причини од објективна и субјективна природа, развлечени сè до денеска. Сертиќ одамна е вонреден студент.

Што се може тука? Сертиќ ќе се приближи до дипломскиот испит, а тие ќе измислат уште неколку испити и оние кои ги положил ќе ги укинат. Така Сертиќ веќе со години се оправдува пред другите. А добро знае дека таа диплома ќе му притреба. Дека еден ден, тој што има средно училиште може да биде преместен на пониско работно место.

За среќа, сето тоа не го интересира човечето и Сертиќ може да здивне.

– Тогаш вие не сте главен и одговорен уредник на букачката „Обнова“ – заклучи човечето. Мене ми треба главниот и одговорен уредник. Без она „в. д.“. Каде можам да го најдам?

– Никаде... Таков немаме. Сè уште! – Сертиќ се понадева дека човечето ќе замине. И подобро е да си отиде.

– Мене ме упатија да му се јавам на господинот Иван Сертиќ, главниот и одговорен уредник на букачката „Обнова“ – повтори човечето. Сертиќ поскоро би му ставил цуцла-лажалка во устата.

– Јас сум Иван Сертиќ.

– Но не сте уредник... Мене ми треба главниот и одговорен уредник. Не е важно како се вика.

– Зошто ви треба?

– Во врска... – човечето застана. Сакаше сè да му каже само на главниот и одговорен уредник на „Обнова“. Сепак, рече: – Во врска со книжевни работи...

– Тогаш вие не ни имате потреба од Иван Сертиќ, главниот и одговорен уредник на „Обнова“, туку од Иван Сертиќ, главниот и одговорен уредник на списанието „Кажи“ и претседател на Книжевниот клуб „Федерико Гарсија Лорка“.

Човечето малку размисли и кимна:

– Точно.

– Претседателот е пред вас! – Сертиќ се направи важен. – Што ви требаше?

– Ако сте и таму „в. д.“ тогаш...

– Таму не сум „в. д.“. За претседател на нашиот клуб, според Статутот, не е предвидено одредено образование... Секако, се подразбира дека никој неписмен не може да биде претседател на еден книжевен клуб.

– А не пишува ли и тоа дека претседателот би требало да биде некој постар и поискусен? Колку книги сте издале досега?

Сертиќ остана присебен. Се направи дека не ги ни слушнал овие незгодни прашања. Затоа нагласи:

– Јас сум претседател на клубот веќе седум години.

Сертиќ очекува ново незгодно прашање. Човечето сигурно се чуди како може седум години да биде претседател, макар и на еден провинциски клуб. И според статутот на Книжевниот клуб „Федерико Гарсија Лорка“, претседателот се избира на една година. Во ретки ситуации може да му се продолжи мандатот на уште една година. Тоа е во надлежност на Претседателството на клубот, кое за тоа расправа на годишното собрание. Но како да му се каже на човечето дека сите тие седум години не е ниту еднаш одржано годишното собрание на клубот?

– Не се претставив – рече човечето. – Јас сум Карло Диклиќ. Ви значи ли нешто тоа име?

– Не...

– Тоа и го мислев...

Диклиќ ја стави зелената акт-чанта на масата. Сертиќ никогаш немаше видено некој да има акт-чанта во друга боја освен во црна или сива.

Самиот тој, покрај невработената сопруга и тригодишната ќерка, сè уште не можеше себеси да си дозволи акт-чанта. Се загледа во сивкастата брадичка на Диклиќ. Зошто не ја обоил во зелено? За човечето Диклиќ би можела да се напише бајка. Би се викала „Зеленобрадиот“. Владан Десница напиша расказ „Калуѓерот со зелената брада“.

Внатре имаше само книги. Сите ги извади и ги нареди на масата. Сите во мек повез. Со пожолтени корици. Слични на романот „Дај ни денеска“ на Радомир Константиновиќ, кој Сертиќ го најде во букачката градска библиотека. Ја прочита првата страница и ја врати книгата неоштетена.

„Дај ни денеска, дај ни денеска...“ Ова на Сертиќ му звучи познато. Тоа е некој цитат. Од каде е преземен?

Но на Сертиќ едноставно му застана мозокот. Дури многу, многу подоцна ќе се сети.

– Господине Сертиќ!

Сертиќ престанува за се свери во празно. Ги чита насловите:

– „Вредниот скакулец“, „Уморна соба“, „Озборувачко друштво“, „Ненад Никиќ“, „Писатели од минатото“, „Градот на заминувањето и градот на враќањето“...

– Дали некој од овие наслови ви е познат? – Диклиќ не ја мазни брадата, туку местото каде што би требало да се мустаќите.

– Не. Кои издавачи ги објавиле?

– Јас самиот...

– Ги објавивте приватно?

– Не...

– Сертиќ прелиста еден од примероците. Отчувано е со машина за пишување. Под одредницата „тираж“ стоеше број – 1.

– И сега што сакате? – Сертиќ го затвори ракописот.

– Јас пишувам нов роман. Првиот дел го напишав. Дејството се одвива во Букач. Јас сум роден букачанец...

– Навистина?... Вашето презиме не ми е познато.

– Се иселивме уште пред војната. Никој од Диклиќевците повеќе не живее овде... Јас живеам насекаде... Сега се вратив... Вечноста е вечното с е г а...

– И што сега? – Сертиќ се уплаши дека Диклиќ ќе почне да го раскажува својот животопис.

– Сакам мојот роман да го објави вашиот Клуб.

– За жал, ние немаме пари...

– Знам. Јас ќе ги платам сите трошоци. Секако, ако ракописот ви се допадне.

– Тоа ви е исто како самите да сте го објавиле.

– Кога вие ќе го издадете мојот роман, дури тогаш ќе можам да речам дека сум вистински писател... Сакам овој пат рецензенти да бидат луѓе кои не ги познавам. Поради објективноста...

– Ние досега не сме издале ниеден роман...

Во издание на Литературниот клуб „Федерико Гарсија Лорка“ досега излегле три зборници на букачките писатели, збирка приказни на Миховил Бошковиќ и три мали книги со поезија. Зборниците се сите подарени, книгите на Миховил Бошковиќ, Марко Марковиќ и на Власа Думанчиќ дел се распродадени, а дел подарени, додека илјада примероци од збирката песни на Теодор Супек веќе четири години лежат неотпакувани.

– Диклиќ од посебна преграда на својата чанта извади ракопис завиткан во зелено платно. Насловот беше испишан со златно отпечатени букви:

Карло Диклиќ

ГОЛЕМИТЕ ЧЕКАЊА

– Во ред – Сертиќ го зеде понудениот ракопис. – Првин Уредувачкиот одбор на нашиот клуб, кој нашето претседателство ќе го избере на следниот состанок, ќе го прочита

ракописот и на посебен состанок ќе одлучи дали ракописот ќе оди на рецензија...

Сертиќ зеде воздух. Сакаше уште нешто да додаде, но сега не можеше да се сети.

Диклиќ кимна со главата.

– Ако ве одбиеме?

Диклиќ не рече ништо.

– Зошто дојдовте токму кај нас?

– Вие сте единствениот издавач во Букач. И јас сум букачанец. Сакам конечно да ме запознае и мојот роден град!

– Навратете или јавете се за приближно еден месец.

– Толку долго?!

– Добро. За две седмици. Ќе се погрижам работата да се забрза. Тогаш ќе ви кажам дали ракописот ќе оди на рецензија.

– До видување.

– До видување.

Кога Диклиќ излезе, Сертиќ погледна низ прозорецот.

– Проклето дождиште! Којзнае од кога истура!

Се загледа во календарот. Дваесет и први март. Првиот ден на пролетта.

Сертиќ се присети на песната што некогаш беше хит. Би запеал ако знаеше како започнува. *Пролејџија ѝочна со дожд или Пролејџија ѝочна дождливо?*

– **ДОБАР ДЕН.**

Никој не отпоздравува. Небаре е голем метеж, па во самопослугата никој не го слуша, ниту го гледа. Како сите да се зафатени.

Затоа повторува:

– Добар ден! – гласот не му е баш крупен, како и самиот тој. Да не се мустаќите, би се рекло дека е некое момче во зелена униформа со златни ознаки.

Нема никој. Ни покрај касата, ни помеѓу полиците.